

СНН

СРПСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ.

СРПСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ

СРПСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ

Пешта, 1838–1849.

Будимпешта, 29. јун 2006.

Нова серија, г. XVI, бр. 26

Деца из Будимпеште у Помазу

Фото: ИВАН ЈАКШИЋ

Фестивал „Прва хармоника Војводине”

Успех младог хармоникаша из Сантова

Зоран Барић и Оркестар Бранимира Ђокића

Зоран Барић, млади хармоникаш Културно-уметничког друштва „Весели Сантовчани” освојио је друго место на Фестивалу „Прва хармоника Војводине” одржане 3. јуна текуће године у Стапару.

Ова вест, свакако, обрадовала је љубитеље српског народног мелоса у Мађарској, наине, не дешава се често да наши инструменталисти одмеравају своју снагу у матичној нам земљи Србији. Међутим, млади свирац који од своје четврте године свира на популарном инструменту, хармоници, одлучио је да се пријави на традиционалну културно-забавну приредбу и добро је учинио. Представио се на најбољи могући начин и није требало много да се нађе на самом врху победничког трона...

Но, кренимо редом... У Стапару, војвођанском насељу где живи 4000 становника, сваке године одржава се надметање младих хармоникаша, талената који обећавају. И ове године, приређена је традиционална манифестација: на петом по реду фестивалу „Прва српска хармоника Војводине” нашло се 18 хармоникаша а учесници су своје свирачко умеће, сходно узрасту, могли да потврде у категоријама за јуниоре, пиониере и сениоре. Све извођаче пратио је Велики народни оркестар РТВ Београд под хармоникашким палицом маистра Бранимира Ђокића.

У категорији пионира представио се и Зоран Барић из Сантова. Ваља рећи да млади свирац из Сантова није био једини учесник из иностранства, наине, пропозиције су омогућиле да се на овом популарном такмичењу појаве и други хармоникаши из суседних земаља па се тако могло догодити да се на надметању нашао и један младић из Румуније који је пак засвирао у категорији за јуниоре. Њих двојица су, дакле, представљали иностранство, дијаспору и уопште нису изневерили, подбацили...

Према правилима такмичења, и Зоран се морао представити са три-

ма програмским тачкама: избор је пао на песму под насловом „Девојчица ружу брала”, међу играма превагнуо је „Мораваци” а код бржег кола одлучио је да изведе „Чукарничко коло”.

Извођачко умеће хармоникаша „Веселих Сантовчана” оставило је дубок утисак не само у редовима публике већ и стручног жирија којим је председавао Мића Јанковић, познати хармоникаш, шеф Великог народног оркестра РТВ Нови Сад. Како је признао први човек групе људи који су морали да донесу тешку, солимонску одлуку по питању најбољих, Зорану Барићу је у категорији пионира за длаку ишчезла победа! Свакако, веома је похвално и друго место у групи најбољих хармоникаша о чијем учешћу на фестивалу су током претходних такмичења одлучивале стручне комисије: на основу њихове одлуке је на V Фестивалу „Прва српска хармоника Војводине” учествовало 18 музичара.

У ревијалном делу програма, иначе, наступао је Мирослав Илић, популарни интерпретатор српских народних песама, славују из Мрчајеваца а пратио га је Оркестар Бранимира Банета Ђокића.

У сваком случају, како је то подвукао Мића Јанковић, председник жирија хармоникашаде, масовност такмичара с године на годину расте а такође радује и квалитет извођача! Познати хармоникаш из Новог Сада је, међутим, признао да су хармоникашки таленти често пута погрешно усмерени па баш зато, предложио је да се приреди курс хармоникаша, па тако и у Мађарској, како би музикантима који на популарном и вољеном националном инструменту негују српски народни мелос могли да предоче исправан правац свирања, инструменталне уметности!

Хармоникашко надметање наста виће се и до године – следећег јуна приредиће се шести по реду Фестивал „Прва српска хармоника Војводине”.

П. М.

О универзитетској сарадњи у Сегедину

Јачање веза са Србима у Румунији

На позив руководства Института за славистику Сегединског универзитета, у дводневној посети тој образовној установи боравила је двочлана делегација Катедре за славистику Темишварског универзитета.

Др Миља Радан, ванредни професор и др Маца Царан, асистент, предавачи Одсека за српски језик и књижевност Западног универзитета у Темишвару, у Сегедину су 6. и 7. јуна боравили у узвратној посети, одазвавши се на тај начин позиву др Агнезе Каџиба, доцента Сегединског универзитета која је прошле године посетила колеге у Румунији.

Приликом дводневне посете српских просветара из града на Бегеју Сегедину, доста се говорило о сарадњи Сегединског и Темишварског универзитета међу којима већ постоји протокол о сарадњи. Унутар тога, посебан сегмент може да представља сарадња на пољу србистике, па баш, зато, посебна пажња је посвећена будућим стручним контактима у свим доменима: тако на пр. постигнут је договор по питању размене научних публикација, размене студената, гостујућих професора, заједничких научно-истраживачких пројеката попут научног откривања и презентације српских говора у Румунији и српских у Мађарској.

Гости из Румуније су се детаљно упознали са радом и могућностима Института за славистику при Сегединском универзитету, при томе, имали су и неколико корисних сусрета са представницима установе, задуженим за међународну сарадњу и просвету.

Миља Радан и Маца Царан били су гости и сегединских Срба. У месном Српском клубу, Миља Радан је говорио о положају српске заједнице у Румунији. Он се осврнуо на њихов политички и културни живот, а затим представио и Одсек за српски језик и књижевност Темишварског универзитета на којем и он сам ради. Ванредни професор је подвукао да у просеку имају 45 студената који, након окончања студија, запошљавање налазе у српском школству, односно, српским јавним гласилима. Наравно, постоје и такви који се не могу запослити „на српској линији” па баш зато, могућности траже у сфери туризма, трговине и преводилаштва.

Уколико би дошло до унапређења трговинско-привредног живота Еврорегије Дунав-Криш-Мориш-Тиса, како рече господин Радан, с правом би се могло рачунати и на формирање српско-румунских, румунско-српских мешовитих фирми што би у великој мери потпомагало могућности запошљавања његових апсолвената.

Миља Радан је присутнима говорио и о својим научним преокупацијама, језичким и етнолошким истраживањима у кругу Срба у Румунији а изашао је у сусрет и пос-

тављеним питањима од стране публике.

У сваком случају, 7. јуна између предавача србистике у Сегедину и Темишвару конкретизовано је да већ у септембру дође до подношења и размене научних публикација, позива за учешће на разним научним симпозијумима а предвиђа се и размена гостујућих професора и студената.

Др Маца Царан и др Миља Радан су се у повратку за Румунију зауставили и у Десци. Ту су најпре посетили месну српску православну цркву а затим су у седишту дешчанске српске мањинске самоуправе разговоре водили са њеним председником и потпредседником Кристифором Брцаном и Боривојем Русом, који је уједно и потпредседник Самоуправе Срба у Мађарској.

Др Миља Радан

Госте из Темишвара највише је занимао мањинско-политички, самоуправни живот српске заједнице у Десци, изборни систем у Мађарској а интересовање им се проширило и на друге области народносног живота. Током пријатељских разговора, дотакнута је и сарадња Срба у Мађарској и Срба у Румунији која би се могла дићи на још виши ниво: у томе би значајно место могла имати универзитетска сарадња између Темишварског и Сегединског универзитета, наине, две високошколске установе још увек нису исцрпили заједничке могућности, напротив, много тога могле би да постигну већим залагањем, заједничким научно-истраживачким пројектима при којима и србистика има шта да тражи!

Остаје да се види како ће се одвијати универзитетска сарадња два града – наставак контаката, у сваком случају, најављен је и у септембру се очекује конкретизација сада датих обећања.

Предраг Мандић

Ексклузивна изложба у Музеју Лудвиг

Резонанција-електромагнетна тела

Личност и дело Николе Тесле, поводом 150. годишњице од рођења нашег великог научника, није измакло ни пажњи научне и културне јавности у Мађарској. У ексклузивном простору Музеја Лудвиг, 22. јуна одржана је научна конференција и отворена занимљива изложба под насловом „Резонанција-магнетна тела”. У организацији манифестације поред покровитеља, канадске амбасаде, укључили су се Електротехнички и Државни музеј технике у Будимпешти, Српска самоуправа у Будимпешти и Српска самоуправа у Зуглоу. Овим поводом за кратку оцену доприноса Николе Тесле светској науци и техници питали смо директора Електротехничког музеја, др-а Шандора Јесенског, односно, Перу Ластиа, потпредседника будимпештанске српске самоуправе:

– Ми смо од 1993. године радили на оживљавању успомене на Теслу и на обележавању његовог имена овде у Мађарској, не само са циљем да се и мађарска јавност упозна и сазна да је он српског порекла, а не да је рецимо Чех, или припадник неког другог народа. Мислим да је веома важно да се то овде зна и да српска заједница буде поносна да је једно време у њеном окриљу ту живео најпознатији Србин на целом свету. Због тога је у Помазу, на кући где је живела његова родбина, односно, његов ујак Паја Мандић, постављена спомен-плоча. Приређена је, такође, велика изложба у Електротехничком музеју, а пре три године у Мађарском Радију постављена је биста Николе Тесле, где сваке године полагамо венац.

Надамо се да ћемо моћи и нешто више да урадимо да се постави споменик, или обележје у Градском парку у Будимпешти. Важно је да се спомене да је прошле године отворена стална поставка у кабинету за физику Српске основне школе и гимназије у Будимпешти, где су приказани његови најчувенији уређаји: Колумбово јаје, осцилатор и трансформатор помоћу којег без

директног контакта можемо да упалимо сијалицу. Покушавамо да напредујемо малим корацима, јер је јако важно да наша деца преко наставе усвајају знања о Тесли и да свему томе буду привржени. Идеално би било да, рецимо, наша школа носи његово име, чиме би се дело Николе Тесле овде у Будимпешти међу Србима, трајно обележило.

Др Шандор Јесенски:

– У Мађарској се и данас са великим поштовањем сећамо Николе Тесле, као и на целом свету. То је разумљиво, јер је стварањем вишефазних система, као и експериментима са високим фреквенцијама поставио темеље наше данашње технике. То што је наизменична струја добила битку против једносмерне, омогућило је да се формирају енергетски системи, који покривају не само једну земљу, већ и целе континенте.

Немојмо заборавити да је Мађарска члан једног таквог енергетског система, који се простире од Португалије до украјинске границе. Дакле, користимо исту струју као Немачка, или Шпанија. У суштини када говоримо о Европској унији и наглашавамо да не постоје границе, за струју те границе већ доста дуго не постоје. Мађарска је много пре пријема у Европску унију, користила исту струју. То је једна од важних ствари. Друго су резултати његових експеримената са високим фреквенцијама. Због утврђивања првенства проналаска, покренут је и судски процес. Идеја је призната Марконију, али усавршавање телефонских централа Тесли.

Зашто је то важно? Зато што се на тај начин омогућава рад не само једне, две, или пет, него милион радио станица. Да ли ће зазвонити мобилни у мом, или туђем џепу, у суштини зависи од Николе Тесле. Јер, он је тачном расподелом фреквенција омогућио да од милиона порука, које се налазе у простору, који нас окружује, изаберемо ону која је за нас важна.

С. М.

У Српском клубу у Будимпешти

Још једном о мањинским изборима

У организацији Српске самоуправе у Будимпешти и Српског културног клуба у просторијама библиотеке ССМ, 22. јуна са почетком у 18 часова одржана је трибина на тему припрема за предстојеће мањинске изборе. Модератор скупа, потпредседник ССБ, Пера Ластиа, присутне је упознао са актуелним изменама прописа, који се односе на изборну процедуру, што у првом кораку значи да је основни предуслов за расписивање избора, формирање тзв. бирачког списка на којем сваки грађанин, који располаже правом гласа, треба да се национално декларише. Минималан број припадника одређене националне заједнице у једном насељу, или кварту је тридесет, а рок пријаве је 15. јули, што значи да за испуњавање ове обавезе не преостаје још много времена.

Том приликом присутни представници будимпештанских квартава постављали су питања, углавном техничке природе, а током разговора примећено је да су у неким деловима Будимпеште разаслати неадек-

ватно адресирани пријавни листићи (напр. без назнаке пошиљача и сл.), што је изазвало забуну, па је део грађана српске националности аутоматски бацио пошиљку. Такође је наглашено да су бележници насеља дужни да прихвате и фотокопирани листиће, јер се у закону не наводи да исти треба да буду оригинални.

С обзиром да до закључивања ове фазе преостаје још две недеље, неопходно је да се законске обавезе што пре реализују, што подразумева већу агилност наших људи насељених на територији Будимпеште. Подсетимо, да би се формирала мањинска самоуправа на градском нивоу, неопходно је да српске самоуправе буду основане у најмање десет квартава.

У интересу правовременог обавештавања јавности Српска самоуправа у Будимпешти већ је организовала више сличних сусрета, међу којима је и предавање које је пре два месеца одржао председник Уреда за националне и етничке мањине, Антал Хаизер.

С. М.

Конференција у Градоначелничком уреду Будимпеште

Десет година мањинског самоуправљања

У организацији Градоначелничког уреда Будимпеште, у уторак, 20. јуна одржана је конференција о искуствима и резултатима из протекле деценије на плану мањинског самоуправљања. Уводне реферате одржали су омбудсман за мањинска права Јене Калтенбах, односно, председник Уреда за националне и етничке мањине, Антал Хаизер, а потом су излагали председници мањинских самоуправа Будимпеште. О резултатима српске заједнице говорио је потпредседник Српске самоуправе у Будимпешти, Пера Ластиа. Он је, поред осталог, рекао да је највећи број самоуправа постигао значајан напредак у правцу самоорганизовања, повезивања и активирања својих мањина на градском нивоу, али да материјална потпора њиховом раду није пропорционална укупном приливу прихода у градску касу, односно, инфлаторном расту и другим адекватним економским параметрима.

Ластиа је, такође, искористио прилику да укаже на недостатке закона о мањинама и изборног закона у делу који се односи на мањине, констатујући да приликом њихових измена представници мањина нису

Пера Ластиа

консултовани у довољној мери, изостала је сарадња са надлежним градским органима, а ни мањине међусобно нису биле довољно компактне. Нове законе оценио је корак назад у историји мањинске правне регулативе у Мађарској и изразио наду да ће у наредном периоду бити прилике и могућности да се направљене грешке коригују.

С. М.

Одржан 1. Батањски српски комплексни табор

У знаку музике, игре и дружења

Руку на срце: када се прочула вест да због финансијских потешкоћа и других разлога батањски Дом културе „Атила Јожеф“ није у могућности да приреди Јужноалфелдски народносни комплексни табор који је пуних шеснаест година окупљао велики број заинтересоване румунске, словачке и српске деце у Мађарској, многи су отписали Батању и логор и закључили да се угасио још један народносни камп који је имао циљ да путем игре, песме, музике и језика усади и продуби љубав и дужну пошту према неговању традиција, културе Румуна, Словака и Срба у Мађарској.

На срећу, међутим, у кругу српске заједнице било је и таквих који се просто нису хтели помирити суровом чињеницом и одлучили су да батањска логорска нит не сме да ишчезне, треба да има наставак и ове године: ту сачицу верних активиста предводио је Боривој Рус, потпредседник Самоуправе Срба у Мађарској који је заиста на плећима носио организацију батањског комплексног табора и борио се да се он, упркос свим тешкоћама, одржи.

Ти напори уродили су плодом па је у организацији Културног и документационог центра Срба у Мађарској, после шеснаест година заједничког логоровања са Румунима и Словацима, у Батањи први пут приређен самостални српски комплексни табор који је трајао од 18. до 24. јуна.

Већ на самом почетку логорске манифестације дошло је до пријатног изненађења: број пријављених учесника! Чак осамдесеторо њих се појавило на свечаном отварању кампа, међу њима и српска деца из Румуније коју је овом приликом предводио Иван Попов, млади Србин из Арада. Број полазника већ на самом старту приредбе доказао је да многи нису заборавили пријатне и корисне тренутке проведене у претходним батањским Јужноалфелдским комплексним народноским таборама – камп ништа није изгубио од свог сјаја и популарности, штавише, стара слава табора може се приписати

чињеници да су главни организатори традиционалне приредбе сваке године ангажовали стручну екипу која је радила савесно и на опште задовољство!

Боривој Рус, главни организатор табора свесно се ослонио на „стари“, добро испробани тим који је и ранијих година одлично функционисао а ни овом приликом није било другачије...

Што се тиче наше српске деце, она су и ове године могла да бирају међу већ добро познатим секцијама: бројчано скромнију музичку предводио је дует Михаљ Ловас и Станко Мандић, док се за увежбавање лепих српских народних игара побринуо Љубомир Вујчин, врсни кореограф из Врбаса који је уз себе, као помагаче, имао Аницу Шошић-Крунић, уметничког руководиоца Културно-уметничког друштва „Опанци“ из Помаза и Станиславу Гајић, учитељицу батањске Српске основне школе која у овој образовној установи руководи фолклорним радом.

Музичку пратњу приликом учења и увежбавања кореографија (најмањи су радили на „Играма из Бачке“, средњи узраст је стекао увид у „Ужице“, док су се најстарији бавили „Буцаком“) обезбедиле су Предраг Алексић из Врбаса и Стојан Брчан, хармоникаш Културно-уметничког друштва „Банат“ из Деске.

Посебно ваља истаћи рад језичке секције, наиме, фолклорним занимањима припојена је делатност већ поменуте радионице којом је управљала Станислава Гајић. Приликом часова матерњег језика деца су учила песмице, рецитације на српском језику од којих је настао колаж „свега и свачега“.

Многи полазници логора били су задовољни стручним радом руководиоца секција, међу њима биле су и Милијана Јанчкић и Ивона Веселинов, ученице дешчанске Српске основне школе: „Табор је био супер а посебно нам се свиђало што смо учили нове игре. Пуно смо играле, певале а стекле смо и нове пријатеље. Занимања су била занимљива

и уопште нам није било тешко. Доћићемо и следеће године!“

Станислава Гајић која је била марљив помоћник Љубомиру Вујчину при увежбавању кореографија, такође је била задовољна приступом раду играча: „Са најмањима сам радила и морам рећи да су били веома заинтересовани за игре, песме, рецитације – за све. Убеђена сам да ће се сви они и до године појавити у Батањи.“

Љубав и оданост према српској народној музици осећала се и при музичкој секцији која је на крају увежбала познате нумере међу којима су биле и „Ђурђевдан“, „Велико коло“, „Болујем ја“ и друге... Један од руководиоца радионице, Станко Мандић овако је оценио рад младих свирача: „Десеторо музичара смо имали ове године и сви су марљиво радили. Иако су млади, тек две-три године свирају, ипак успешно су научили све што смо предвидели.“

Табор за очување и неговање народносни обичаја био је, у сваком случају, садржајан, обојен стручним радом на високом нивоу и многобројним забавним програмима од којих су се истакли плесачница, емитовање филма, ноћно купање (батањски градски базен је сваки дан био радо посећиван и кориштен, стекао је огромну популарност), гастрономско вече приликом којег је захваљујући Љубомиру Вујчину представљена мућкалица, а последњег дана у Дому културе уприличен је и наступ српског културно-уметничког друштва из Ловре.

Млади фолклораши са Чепелске аде предвођени уметничким руководиоцем Ангелом Ивановом, приказали су веома богат програм састављен од српских и македонских игара, а наступали су и певачи попут солисте Николе Скорића и триа у саставу Радојка и Зорица Хранислав те Дијана Алексов.

Ни у којем случају није слободно заборавити поменути веома вешт омладински оркестар из Ловре о којем ће се зацело још пуно тога лако чути и писати... Иначе, концерт младих Ловрана оставио је веома

добар утисак у кругу публике и само се понадати можемо да ће их и у другим нашим насељима радо видети, позивати на наступе.

Што се тиче доживљаја и утисака, многа деца су своја запажања овековечила на хартији: најбољи радови изложени су у холу Дома културе.

Све у свему, први српски комплексни табор у Батањи протекао је у знаку ревносног неговања традиција, фолклорних и културних вредности српског народа у Мађарској. Већина полазника кампа већ првих дана табора а потом и 24. јуна, након гала-програма на којем је представљено играчко, музичко и језичко умеће, без икаквог размишљања обећала је да ће и следеће године доћи у Батању. То је, свакако, похвала организаторима међу којима је без премца за успех овогодишњег логора највише заслуге имао Боривој Рус, потпредседник Самоуправе Срба у Мађарској који нам је рекао: „Било нам је драго видети како деца раде и како се међусобно друже. Томе су допринели и сјајни педагози које смо имали. Батања је, свакако, због својих понуда и могућности, идеална за приређивање оваквих кампова. Људи су гостољубиви, околности су овде дате. Оно због чега сам посебно задовољан јесте да су се у породичној атмосфери, која је владала, деца често служила српским језиком, штавише, и при међусобном дружењу он је био веома доминантан. Морам признати да смо имали мукотрпан рад како бисмо приредили овај табор, међутим, вредело је. Мислим да нам се труд, заједно са Културним и документационим центром, исплатио јер оно што су деца доживела и рекла нам подстиче нас да морамо наставити ову

логорску манифестацију и следеће године.“

А дотле, полазнике кампа ће о доживљајима и лепим тренуцима проведеним у батањском српском комплексном табору подсећати издање за које ће се побринути Борис Бекић, секретар Самоуправе Срба у Мађарској који је као хроничар од почетка до краја забележио све истакнуте, занимљиве тренутке кампа. Сваком учеснику логора до краја лета ће бити достављена штампа „таборска успомена“.

Предраг Мандић

Милан Рус о предстојећем фестивалу Дани позоришта и културе

Ловранско позоришно лето

Традиционалну манифестацију Дани позоришта и културе, која се почетком јула одржава у Ловри, и ове године ће обележити не само гостовања познатих глумачких имена из наше матице и са мађарске позоришне сцене, већ и једна премијерна представа Српског позоришта у Мађарској. Глумац и уметнички директор овог театра, Милан Рус о томе каже:

– Српско позориште се на овој манифестацији поново представља једним новим комадом. Ове године спремамо представу „Професионалац” Душана Ковачевића, у режији нашег старог пријатеља и сарадника Радослава Златана Дорића. Припреме су у току, а улоге тумачимо Зорица Јурковић, Тибор Ембер, Јосо Маториц и ја. То је један велики залагај. Представа у режији Душана Ковачевића је гостовала у Варсинхазу, када сам имао прилике да се први пут сретнем са покојним Данилом Батом Стојковићем. Мислим да је тада проклијала идеја да и ми урадимо ову представу, мада у то време још нисмо знали када бисмо то могли да изведемо. Изгледа да је стигао тај тренутак, јер је текст, чини ми се, сада још акутелнији него што је био тада.

Једне године је чак редитељ Бора Драшковић радио са нама велику, спектакуларну представу „Антигона у Њујорку” и жао ми је што после тога публика није имала прилике да је види.

Да ли вам припремање ове представе отежава чињеница да је у нашој матици годинама израла екипа врхунских глумаца, које смо имали прилике да видимо и у Мађарској?

– Убеђен сам да Бата Стојковић и дан данас утиче на све представе које се раде, али мислим да можемо још додати многе ствари на ту тему.

Нови „Професионалац”

– Српско позориште се на овој манифестацији поново представља једним новим комадом. Ове године спремамо представу „Професионалац” Душана Ковачевића, у режији нашег старог пријатеља и сарадника Радослава Златана Дорића. Припреме су у току, а улоге тумачимо Зорица Јурковић, Тибор Ембер, Јосо Маториц и ја. То је један велики залагај. Представа у режији Душана Ковачевића је гостовала у Варсинхазу, када сам имао прилике да се први пут сретнем са покојним Данилом Батом Стојковићем. Мислим да је тада проклијала идеја да и ми урадимо ову представу, мада у то време још нисмо знали када бисмо то могли да изведемо. Изгледа да је стигао тај тренутак, јер је текст, чини ми се, сада још акутелнији него што је био тада.

Свако прављење представе је размишљање на дату тему и наравно да ми имамо нешто што сматрамо да је важно и да би требало додати, а што је везано за живот интелектуалца, писца у одређеном времену. И сам Ковачевић је унео доста аутобиографских елемената, пишући улогу Теодора Краља. Лик шпијуна Луке Лабана је посебно актуелан данас у Мађарској, јер се из дана у дан откривају бивши агенти и отварају се листе. То је био један од повода због којег смо почели да припремамо ову представу.

Интересантно је да сарадња Српског позоришта у Мађарској са редитељем Радославом Златаном Дорићем траје већ годинама, а наставља се и кроз представу „Професионалац”?

Милан Рус

гостовање је једно у низу које су у Мађарској имали водећи глумци из Србије. Да подсетим, били су нам у гостима Љуба Тадић, Бранислав Лечић, Мима Карадић... У оквиру те серије гостовања наш директор је договорио и долазак госпође Бањац. Прошле године је, такође у Ловри, Рале Миленковић са великим успехом извео представу „Страдија” и трудићемо се да на Данима позоришта и културе сваке године имамо барем по једну монодраму.

До сада смо имали и по једну представу на мађарском језику и трудићемо се да у њима има и наших глумаца, да се некако веже за нашу заједницу. Прошле године смо пред препуним гледалиштем имали представу „Певај госпођо Дери”, а сада ћемо са Катом Чонгради одиграли „Акцију нофертти”. Уз неколико познатих мађарских глумаца, у представи играмо и Јосо Маториц и ја.

Судећи по програму ловранског фестивала, примећујемо да се и Српско позориште у Мађарској придружује обележавању јубилеја оца српске комедиографије, Јована Стерије Поповића?

– За крај манифестације припремамо „Родолупце” у знак сећања на 200. годишњицу од рођења Јована Стерије Поповића. То ће бити омаж састављен од одломака из Стеријиних текстова, у режији Валентина Венцела. Хтели смо да направимо представу у копродукцији са матицом и надали смо се да ћемо за то добити одговарајућа средства од покрајинске владе Војводине, али нажалост нисмо успели да обезбедимо средства за ту замисао. Заправо, и комад који спремамо је такође представа, мада не у класичној форми. Одломке из „Родолубаца”, „Покондирене тикве” и још неких Стеријиних комада извешће глумци Срђан Алексић, директор сомборског театра, Лидија Стевановић, директор драме Српског народног позоришта и изванредна глумица Соња Стипић.

Како теку организационе припреме за ову вишедневну позоришну фејсту?

– Ово је четврти фестивал по реду, који смо отпочели 1999. са „Госпођицом Јулијом”. Ту представу смо извели девет пута, биле су и вечере, игранке, музички блокови и у Ловру се тада долазило. Посећеност фестивала је до сада била завидна, много се ради на томе, мада немамо професионалног организатора у позо-

– Дорићева велика врлина и предност је што тачно осећа могућности нашег ансамбла и сваког глумца појединачно и што, док ради са нама, не мисли да је у једном „Атељеу 212” или у неком потпуно аматерском позоришту. Дакле, уме да нас осети, зна наше способности и, што се режије тиче, ради са нама оно што нам најбоље пристаје. Много нам значи што радимо са човеком из Војводине, који је одрастао у мултикултурној средини и режирао више од двадесет представа у „Увидеки синхазу” на мађарском језику и један је од оснивача тог позоришта. Када смо се упознали у Театру „Славија” у Београду, то је била „љубав на први поглед”, а прва представа са њим нам је била „Срби граде кућу”.

Радослав Златан Дорић написао је за нас једну драму коју до сада нисмо успели да изведемо јер нам за њу треба дванаесторо глумаца. Реч је о представи „Чудо у Рондели”, која почиње на проби „Крешталице” а режира је Јоаким Вујић 1813. године. Та драма чека на извођење и ја се надам да ће је у догледно време наша публика видети.

Које ћемо представе још видети у оквиру манифестације у Ловри?

– Долази нам Мира Бањац, велика глумица српског театра. Извешће монодраму „Жене као судбине” и то

ришту. Зато сви ми који смо запослени радимо и друге ствари, осим својих примарних обавеза. Највећи проблем је што немамо један свој центар у Будимпешти, који би био наша радионица и из којег би полазиле све представе. Сви знамо да је за једног глумца позориште први дом, па тек онда стан у којем живи. Тренутно пробамо у српској школи, где нам је обезбеђен простор за то, а као и до сада, имамо могућност коришћења Дома културе у Ловри, где се иначе одржава ова манифестација.

Законодавац је наговестио неке измене у позоришној делатности, које би се могле одразити и на ваш рад?

– Од деведесетих година глумци у Мађарској су присиљени да буду предузетници. Свако од нас је морао да отвори БТ или да као предузетник регулише своје административне и пореске обавезе. Тако је сваки глумац постао једна фирма. Сада се врши реорганизација: свако треба да се врати у радни однос, али ће то бити јако велики проблем за финансијску конструкцију самих позоришта. Многа од њих то неће бити у стању. То значи да ће и Српско позориште у Мађарској морати да изврши једну структуралну промену, а уједно треба да размислимо на који начин ћемо даље опстајати. Ми нисмо имали глумце у радном односу, већ су ангажовани по пројекту. Међутим, они нису толики проблем колико остало особље које је такође део ансамбла – аквизитери, организатори, техничка лица... Морамо наћи решење како да удовољимо новим прописима, а да то не поремети функционисање позоришта.

Драган Јаковљевић

Промовисана књига Драгомира Дујмова „Превозник тајни”

Девет паклених самоисповести

Драгомир Дујмов спада у оне књижевне ствараоце чије перо ретко мирује. Његове књиге готово да сустижу једна другу, па су и организатори промоција често на муци: шта од тога најпре представити публици – да ли се руководити редоследом објављивања књига или пак слободним терминима промотера. Српски

На страницама овог обимом невеликог, али тематиком, садржајем и начином остварености у много чему ванредног, јединственог дела у савременој српској прози, девет је прича, све су о греху, а сабране под исти свод доживљавају се као девет кругова Пакла – истакао је књижевни критичар Давид Кеџман.

Драгомир Дујмов и Давид Кеџман

клуб у Будимпешти за сада се држи овог првог критеријума, па смо тако недавно у Библиотеци ССМ имали прилике да присуствујемо промоцији збирке приповедака „Превозник тајни”, мада су из пера Драгомира Дујмова после овог издања изашле још две књиге – роман „Воз савести” се већ налази у рукама читалаца, а очекује се да се то ускоро догоди и са још једним прозним делом око чијег наслова, како смо чули, још има малих двомљења.

Познати књижевник Давид Кеџман, иначе уредник у Радио Сомбору, стари је сарадник Драгомира Дујмова, с обзиром да је потписан као лектор у више његових књижевних издања. Овога пута, у Будимпешту је дошао у улози књижевног критичара и промотера збирке „Превозник тајни”.

– На страницама овог обимом невеликог, али тематиком, садржајем и начином остварености у много чему ванредног, јединственог дела у савременој српској прози, девет је прича, све су о греху, а сабране под исти свод доживљавају се као девет кругова Пакла. Већина је остварена у форми самоисповести, или у садејству упоредних наратора, гласом „свезнајућег” и гласом грешника. Нимало случајно, а можда је то и казна над казнама, већина оних који о свом греху без икаквог скривања говоре и сведоче, безимени су. Име им се почињеним грехом заувек, па и посредством слова белином папира, затрло. Од свега живота, ма како успешан и било чиме да је, па и бројним потомцима или пустим благом испуњен, остало је и доминантно је сећање на грех – рекао је

Давид Кеџман на почетку представљања књиге.

По његовим речима, централне личности ових прича Драгомира Дујмова су не само убице, завереници, него и забављачи, гутач пламена, ходач по жици, возач рикше, свештеници, бојници, славни и анонимни, сликари, лекари, мудраци, свети тељи, верници, лаковерници, илузионисти, подједнако и силни и понизни... Уз оне из ниске од седам смртних грехова, ту је, макар и споредна, из рукавца поред главног тока и прича о сијасет „малешних” огрешења, јер управо се међу њима крије клица или капља за изданак већег зла, већег греха.

На почетку збирке је прича о Исцелитељу чији је грех почињен сумњом у постојање чуда и у моћ која нам се од Бога „понекад даје, а да и не знамо зашто”. Бити дарован таквом моћи, значи не понашати се као њен поседник, него као вечити давалац, превозник дара од Бога до убогог и најбоље је када то прихватимо без сувишног питања, без оног на шта ни сам Христос није пристајао.

Наук религије, понајвише из хришћанства, а у његовом окриљу најупечатљивије су слике којима се обелодањује православни, светосавски дух, често је уткан у ток не само прича са страница ове књиге. Драгомир Дујмов, међутим, није догмата и вешто мири, у једну целину збира свеземаљску и општељудску духовност било с које стране света, било из којег времена да долази и макар јеретичношћу да је обележена, јер писаним словом о волшебницима са свих меридијана тежи ка остварењу портрета душе. Занима

га надасве пут до Истине за коју, примера ради, у причи „Последњи запис богумила”, који су такође чешће присутни и у другим књигама овог аутора, осим осталог вели да је „једна и недељива”, па је, у том погледу и сам чин писања неопростив грех.

„Чиним двоструки грех: пишем. Слажем мисли и нижем слова по рубовима Јеванђеља и чиним оно што ни Христос никада није: записујем своје мисли. За писање по маргинама могу још и да нађем неко оправдање, али како се суочити са скрнављењем: бележењем својих мисли које се не би смеле ставити на пергамент само ради утехе своје душе. Ох, душа! Душа уме лако да завара. Све нас. И тако олако постаје највећи противник самога човека, јер нас преко осећања везује за ову стварност и преко ње нас нечастиви тера у грех; саплиће нас и гони по странпутицама овоземаљских замки: страхова, одушевљења, маловерја, љубавних мисли и заноса, мржње, сумње и очаја. Како Христос говори: Јер од срца излазе зле мисли, убиства, прелубе, блуд, крађе, лажна сведочанства, хуле на Бога. Душа без спокоја је напукли круг где станује немир, и њу верно, као три слушкиње, опслужују: жудња, похлепа, страст. А знамо од кога су осећања, гордост и тело у којем се сва та рђа и патња рађа. Душа је болна. Дух је вечан. Признајем. Све што ове ноћи откривам, убрах од мислилаца којих више нема. Они све то казиваху не страхујући од речи, јер је Истина Живот Вечни, Љубав и Слобода”.

Кеџман примећује да је једна од

битних осебности прозног концепта Драгомира Дујмова, потврђена и књигом „Превозник тајни”, препознатљива по вештини синтетизовања класичног и оновременог, по темпоралном укрштању, у склоности ка онеобичавању реалног и „припитомљавању” митског, фантастичног и магичног, а тиме и оно неизглед немогуће, постаје једино поуздано знаковље при одгонетању оног чиме се показује Вечност. Дујмов значајки, без околишања, већ на принципипу *In medias res*, обликује прозну целину пуну драматичности, зачудности, бајковитости и с мером.

Бољем и потпунијем разумевању појединих прича од помоћи може бити ширина у погледу изворишта знања из различитих цивилизација, религија, митова и предања, управо оног у чему је Дујмов налазио не само тему за причу, него и нит самоизбављења при изласку из лавиринта душе. Свих девет прича, појединачно, али и као књига под заједничким именитељем, доиста и јесу превозник тајни попут безименог централног лика из истоимене приче. Сазнањем нечије тајне и слушалац и читалац постају саучесници грешника, већ оствареног, али и оног ко се ка огрешењу о Живот, о Истину, о Слободу, у мисли о греху тек упутно. Спознајом паклених биографија бивамо ближи Истини при одгонетању оног што је у основи свих вера, свих култура, од Искона: У чему је смисао живота?

Девет прича, девет паклених биографија, а све остварене као одраз мисли: У Рај нећемо стићи без спознаје Пакла, а најпре оног по муци најтежег, несношљивог, Пакла у себи, каже Кеџман и додаје да се са оваквим сазнањем и с таквим мислима читалац не суочава напречац и намах после читања прича на страницама књиге „Превозник тајни” Драгомира Дујмова. До њега се стиже тек извесно време након читања, потом ишчитавања књиге и промишљања не само о судболомницима чије су паклене биографије у средшту пишчевог, такође грешног наука да обелодани, уз то, донекле, само суштствено и да протумачи оно најболније у њиховом животопису, енигму о себи, о свом месту у властитом животу.

Драган Јаковљевић

Публика у Српском клубу у Будимпешти

ИЗ НАШЕ

ИСТОРИЈЕ (21)

Обновитељ

После смрти бугарског цара Симеона прилике на Балкану су се поново промениле. Његов син и наследник Петар није имао освајачке амбиције нити енергију свога оца па је похитао да склопи мир са Византијом. Мирнољубив и побожан, нови бугарски владар је пао под јак утицај византијског цара Романа Лакапина, таста и сувладара Константина VII Порфирогенита. У то време на двору у Преславу живео је српски кнежевић Часлав, рођен у Бугарској још за време Борисове владавине као син Клонимира и једне Бугарке, па према томе унук српског удеоног кнеза Стојимира, а праунук кнеза Властимира. Био је то исти онај Часлав кога су Бугари приликом последњег свог похода на Србију повели са собом како би намамили и похватили српске жупане. Смутње које су настале после Симеонове смрти омогућиле су Чаславу да побегне из Бугарске и да се врати у Србију. Он је одмах на почетку признао врховну власт Византијског цара Константина VII Порфирогенита који је постао његов главни заштитник. Часлав је земљом завладао уз помоћ малог броја присталица, али се раније разбегли народ врло брзо почео враћати из Бугарске, Хрватске и других суседних земаља. Један део је чак из Бугарске пребегло у Цариград где их је цар лепо примио и послао Чаславу у Србију. Цар Константин каже да је Часлав, благодарећи царевим, то јест његовим, богатим даровима, „средом и населио земљу” и да се „као архонт у њој учврстио”.

Нема података како је била насељена и организована Часлављева држава, али се може створити представа о њеном пространству јер Константин Порфирогенит наводи један део њених граница. На западу се Часлављева Србија граничила са Хрватском, и то са Хрватским жупама Плива, Ливно, Цетина и Имота. Захумље, где је тада владао кнез Михаило Вишевић, својом планинском страном унутрашњости граничило се и са територијом Хрватске и са територијом Србије.

Кнежевине Травунија и Дукља својом планинском страном граничиле су се са Србијом, али пошто је та „планинска страна” широк динарски масив, тешко је тачно утврдити којом се линијом протезао гранични појас. На основу каснијих података се може закључити да су Невесиње, Гацко и Оногост (данас Никшић) припадали тадашњој Србији. На истоку је гранична област била око Раса, али се не зна тачно да ли је Србија на тој страни обухватала целу долину Западне Мораве или само један њен део. У саставу Србије је била и тадашња Босна. Као један од градова Србије Порфирогенит спомиње Салине (данас Тузла) па се тамо вероватно Часлављева држава простирала до Саве.

ПИСМА

ИЗВЕСНОЈ

Цорци који је волео трамваје

Запуцам ономад са Палатинуса преко Маргитиног моста, право у здрав живот, што ће рећи пешице, брзоходно. До трчања ми баш и није било на плус тридесет и неколико, а и ходање је кажу доктори, много корисније за... стварно се не сећам за шта, али сигурно не шкоди. У нормалним приликама. Али, има и оних ненормалних које те спадају кад им се најмање надаш. У облику Цорца Буша, на пример.

Прво смо се замерили због двојке. Трамваја. Рачунам, хајде да мало предахнем од тог острвског здравог живота и да следећу етапу превалим на точковима, посматрајући из виламоша залазак сунца за будимска брдашца. Сачеках пет минута, десет, тридесет, а када прође и четрдесети, помислих како овде нешто изгледа не штима. Тек тада приметих како људи прилазе табли на оближњем стубу, читају нешто са ње и настављају даље, према парламнту пешице, псујући себи у браду. Двојка, кажу, не саобраћа због „изузетних околности”.

– Да није поплава? – пита ме једна госпођа и хлади се лезезом, док се асфалт под нашим ногама полако топио. – Ма, друга напаст... – промумлах и кренух ногу пред ногу, рачунајући да ме сунце неће претворити у мрљу на асфалу пре него што се докопам метроа на Кошутовом тргу.

Ал’ не лези враже, још из далека видих барикаде. Прилазим са неверицом све ближе, а пандур виче: „Лево, лево, овуда се не може!”. Питам га зашто, као не знам, а он ми показује хеликоптере из којих нас пажљиво мотре његове колеге. Шта ћу, кренем лево, према нашем пријатељу Микиши Фалку, кад, и тамо нека гвожђурија. Све заграђено, ни птица да прелети. Окренем се, а госпођа опет иза мене, само што се није претворила у ону мрљу које сам се прибојавао. Псује Америку, Јевреје, мађарске улицице. На то, све по списку и гледа ме хоћу ли да јој се придружим. Хтедох, али се угризох за усну, јер... јавно псовање дотичних са немађарским акцентом попут мог, производи ипак мало теже последице од немоћног слегања раменама од стране полицијаца.

Како која барикада, нама душа све ближе носу. На крају се, уместо на Кошутовом тргу, обресо на Њугатију, ни сами не знајући шта тамо радимо. Конвоји трамваја, уз остало гвожђе, остали паркирани испред парламента да штите председнику леђа. Госпођа каже да је тако било и четрдесет прве.

Твој Драган

КУЛТУРА МАТИЦЕ

Славни кореограф први пут у Београду

Почетком јесени, у Београду ће први пут гостовати балетска група славног Мориса Бежара и истовремено премостити два домаћа угледна фестивала. Играче из Лозане чекају два посла: да затворе 40. Битеф и свечано отворе 38. Бемус. Два пута у Сава центру, 30. септембра и 1. октобра, они ће се представити Бежаровим „Балетом за живот”, необичним сусретом музике Моцарта и британске групе „Квин”. Њен легендарни певач Фреди Меркјури и Хорхе Дон, некад водећи играч Бежарове компаније, инспирисали су великог кореографа да направи овај спектакл.

Две звезде сцене судбина је тужно повезала. Обојица су умрли у 45. години, од исте болести – сиде. Бежар је ипак напоменуо како „Балет за живот” није омаж само њима већ и толиким другима који су прерано умрли. Укључујући и самог Моцарта који је чак десет година краће живео од поменуте двојице.

Изложба Нунција ди Стефана у Музеју савремене уметности

Један од најзначајнијих италијанских савремених скулптора Нунцио ди Стефано представио се самосталном изложбом скулптура у Музеју савремене уметности 24. јуна. Ово је друго гостовање уметника са интернационалном репутацијом у Београду. Први пут излагао је у СКЦ-у, 1987, након што је добио награду на Бијеналу у Венецији као најбољи млади уметник. Самостална изложба Нунција у Музеју савремене уметности је део пројекта „Перспек-

тиве једног музејског модела”, коју Музеј савремене уметности МАКРО из Рима приређује у сарадњи са Италијанским институтом за културу као специфичну иницијативу представљања актуелне италијанске сцене. Овај музеј приредио је недавно Нунцију велику ретроспективу, а изложба у Београду представља избор најзначајнијих скулпторских радова. Посетиоци ће имати прилику да виде и радове на папиру, који представљају самостална уметничка дела, а не скице или припреме за реализацију скулптура.

Премијера драме „Трансилванија”

Драмски првенац младог аутора Драгана Николића „Трансилванија” премијерно је изведен 19. јуна на сцени Београдског драмског позоришта. Ова комедија инспирисала је редитеља Милана Караџића да направи представу као влашки вестерн са Дунава јер се комад бави тим поднебљем и менталитетом. У глумачкој екипи је и Војин Ђетковић који тренутно наступа у новом комаду Милене Марковић „Брод за лутке” у режији Слободана Унковског у Југословенском драмском позоришту.

Летња филозофска школа „Феликс Ромулијана”

Зајечарска Летња филозофска школа „Феликс Ромулијана” обновиће рад овог лета, после седам година паузе, свечаним отварањем у амфитеатру старе римске царске палате на Гамзиграду. Биће обновљена на темељима које су јој 1993. године поставили њени тадашњи оснивачи, угледни српски филозофи, на челу са академиком Михаилом Ђурићем и поново ће у Зајечару, од 9. до 14. јула, окупити најбоље студенте филозофије, наставнике овог предмета и истакнуте теоретичаре из матице и света.

...И

ТАЧКА

Песник М. машта о хладноћи

Цео наш живот пролази у маштању о нечему што нам управо тог тренутка недостаје: о топлини зими, о хладном ветру лети, о животном искуству у младости, о младачком заносу у старости – помисли песник М. знојећи се у летњој врућини која је тога дана преплављивала град Б. и одлучи да тој плиткој летњој философији посвети једну песму:

Шта нам фали

Сунце зими
лети хлад
а искуство
кад си млад
старицу снага
и лепота нага
друга жена
други друг
југу север
а северу југ
нападу одбрана
а одбрани напа
мани врлина
а врлини мана
сваком фали
нека друга страна
зато нема
живота без смрти
– живота ми

Милан Степанов

МАТИЦА НА ДЛАНУ**Савет безбедности о Косову**

У Њујорку је прошле недеље одржана седница Савета безбедности УН посвећена Косову и Метохији. Пошто се од најмоћнијег међународног тела очекује да одигра кључну улогу у решавању косовског питања, било је занимљиво видети реакције на различите извештаје са терена.

Шеф Унмика Серен Јесена-Петерсена, као први говорник, тврдио је да се ситуација на Косову у последње време осетно поправља и да је учињен напредак на многим пољима, док је председница Координационог центра за Косово и Метохију Санда Рашковић-Ивић указала да није било видљивог напретка у примени стандарда и да прокламовани циљ међународне заднице да Косово буде стабилно, демократско и вишенационално није ни близу испуњења.

Као што је било очекивано да шеф Унмика (у одласку) о свом мандату изрекне само најбоље, тако је био предвидљив и критички став Русије, чији је представник истакао да извештај Јесен-Петерсена „не одражава реално стање на Косову и да тамо „примена стандарда није задовољавајућа“. Русија је зато одбацила захтев да се примена стандарда одложи за период после одређивања статуса Косова. Москва инсистира да се никоме не намеће решење, а „потпуно контрапродуктивним“ је оцењена „журба с наметањем рокова за исход преговора“.

Руси упозоравају да ће формула по којој се решава питање Косова имати утицаја на решавање сличних проблема у другим земљама и

од Савета безбедности траже да као решење прихвати само консензус до кога се дође преговорима – „уколико жели да избегне озбиљну међународну кризу“.

Са друге стране, амерички представник је похвалио досад учињени „прогрес“ на Косову, али уз указивање да још много тога треба учинити. Вашингтон позива обе стране да буду „реалне“ у статусним преговорима, нагласивши да „Косово мора да буде мултиетнично, а решење прихватљиво за народ Косова“, поздравивши Београд, као што су то учинили и представници неколико европских држава, „да подржи, а не да омета“ учешће Срба у привременим институцијама Косова.

У излагању Санде Рашковић-Ивић, међутим, могао се чути „одговор“ на ову примедбу који каже да „Београд сматра изузетно важним учешће Срба у политичком животу Космета под условом да је сврсисходно, а да не служи само као декор“.

Санда Рашковић-Ивић је касније новинарима рекла како је ова седница Савета безбедности показала да Србија није усамљена у свом приступу за решавање косметског питања, назвавши руског амбасадора Виталија Чуркина „јунаком дана“. Она је затим као „земље које су се изричито заложиле за решење у оквирима територијалног интегритета“ и суверенитета Србије, навела Русију, Аргентину и Кину, а као „врло добре“ оценила наступе Словачке, Јапана и Перуа.

На заједничкој конференцији за новинаре коју су одржали после седнице Савета Јесен-Петерсен и Агим Чеку су прихватили примедбе да положај српске мањине на Косову „није добар“. Чеку је обећао да ће се трудити да исправи те и друге недостатке на које му је у Њујорку скренута пажња.

ТЕКУЋА ТРАКА**„Састанак слонова“**

Главни посредник у преговорима о Косову Марти Ахтисари залаже се у Њујорку за идеју да разговори о статусу започну већ у јулу, и то директним српско-албанским састанком на највишем нивоу. Ахтисари тражи да међународна заједница организује скуп на којем би се за истим столом, на челу својих делегација, нашли Војислав Коштуница и Агим Чеку.

У дипломатском жаргону ова се врста сусрета назива „састанком слонова“, и сва је прилика да је Ахтисари убедио државе чланице Контакт групе да нема делотворнијег начина да се отворе прави преговори о статусу Космета.

Дипломатски односи

Србија и Црна Гора су потписале Протокол о успостављању дипломатских односа на нивоу амбасада. Уз шампањак и реченицу „Живела Србија и живела Црна Гора“ – стављање потписа на овај документ прославили су шефови дипломатија двеју земаља Вук Драшковић и Миодраг Влаховић. Према речима Драшковића, Србија ће поред амбасаде у Подгорици, отворити и истурено одељење на Цетињу, где је некада било посланство Краљевине Србије.

Потера за Младићем

Председник Националног савета за сарадњу са Хашким трибуналом Расим Љајић потврдио је да су и стране службе безбедности ангажоване у потрази за Ратком Младићем.

Он је рекао да сарадња БИА и ВБА са колегама из иностранства није новост, залажући се за „хрватски модел“ сарадње који је резултирао хапшењем Анте Готовине.

Проди у Москви

Италијански премијер Романо Проди посетио је прошле недеље Москву где се састао с руским председником Владимиром Путином и другим званичницима. Монопол Русије над гасом и често тестирање односа Кремља и ЕУ биле су неке од тема разговора званичника двеју земаља. Путин и Проди су разговарали и о билатералним економским односима Москве и Рима, односу Русије и ЕУ, као и ситуацији на Блиском Истоку и иранској нуклеарној кризи. Односи Русије и ЕУ у последњих неколико месеци су напети, нарочито од свађе Русије и Украјине почетком године поводом снабдевања гасом. Инцидент се одразио и на Европу која је оптужила Русију да користи своје знатне нафтне и гасне ресурсе као политичко оружје. После тога су уследиле и оптужбе Запада да Путинова влада „омета“ демократију и да су у тој земљи људска права озбиљно угрожена. „Верујем да је један од инструмената да се побољшају односи са Европом очување добрих односа са суседима“, изјавио је Проди. „Мислим да упркос великој територији, Русији требају узајамни додатни односи са Европом“.

Јапан повлачи трупе из Ирака

Јапански премијер Јуниџиро Коизуми објавио је прошле недеље планове за повлачење јапанских војника из Ирака. Коизуми је изјавио да је присуство Јапана „високо поштовала ирачка влада и народ те земље“. Укупно 600 неборбених војника радило је на инфраструктурним пројектима на југу Ирака од фебруара 2004. под заштитом британских и аутералијских трупа. Одлука о повлачењу није наишла на одобравање у јапанској јавности.

Условна помоћ ЕУ Палестини

САД, УН и Русија подржале су предлог ЕУ о слању хитне помоћи Гази и Западној обали, а која би мимоишла владу Хамаса. Помоћ од 126 милиона евра биће дата за средства за медицинску бригу, компанијама и појединцима, али тим новцем неће бити исплаћене плате хиљадама радника у палестинској администрацији.

ОКО ПЛАНЕТЕ

СМЕР победник парламентарних избора у Словачкој

Фицо добија мандат за састављање нове владе

Словачки председник Иван Гашпарович дао је Роберту Фицу, лидеру странке СМЕР, која је победила на прошлонедельним парламентарним изборима у Словачкој, мандат за састављање нове владе. У Словачкој ће то бити први пут у последњих осам година да странка која је освојила највише гласова саставља владу, пошто је 1998. године и 2002. победио са тридесетак одсто гласова бивши ауторитарни премијер Владимир Мечијар са којим, међутим, нико није хтео у владу.

Социјалдемократ Фицо, чија странка је на изборима у суботу освојила трећину од 150 посланика у парламенту, најавио је три варијанте нове коалиционе владе, будући да сам неће моћи да застави успешне али болне реформе владе деснице са досадашњим премијером Микулашом Дзуриндом на челу. Као могућност помиње се договор са странкама које су биле у Дзуриндиној влади, Хришћанским демократском покретом (КДХ) и Странком мађарске коалиције (СМК), што би гарантовало да бар костур реформи остане нетакнут. Друга је мало вероватни покушај да би демокришћани пристали да седе у истој влади са екстремним националистима из Словачке народне странке (СНС) који се нуде Фицу као коалициони партнер. А трећа, по реформе погубна, да левица потребно већину стекне захваљујући гласовима националиста и Мечијаровог Покрета за демократску Словачку. „Нећемо учинити ништа што би могло да угрози привредни раст Словачке“, послао је Фицо умирујући сигнал иностранству, али је додао да његова влада „свакако, неће да реализује програм деснице“.

Према саопштењу Словачког завода за статис-

тику, СМЕР Роберта Фица освојио је 29,14 одсто гласова, 18,35 одсто добила је владајућа Словачка демократска и хришћанска унија премијера Микулаша Дзуринде, која може да рачуна на 31 посланика. Следе националисти из Словачке народне странке, који се тријумфално, после четири године паузе, враћају у парламент са 11,73 одсто гласова, односно 20 посланика. Исто толико посланика припадне и Дзуриндином партнеру у досадашњој влади, Странци мађарске коалиције, која је добила 11,68 одсто гласова. У посланичким клупама седеће још и представници Покрета за демократску Словачку бившег премијера Владимира Мечијара, због кога је земља провела неколико година у међународној изолацији, а који је освојио 8,79 одсто гласова и имаће 15 посланика. Шеста и последња странка која је успела да пређе цензус од пет одсто и уђе у парламент, јесте Дзуриндин партнер из досадашње владе, Хришћански демократски покрет са 8,31 одсто гласова коме припада 14 посланичких мандата.

„То је сјајно“, прокоментарисао је изборну победу Фицо кога, међутим, тек чекају велике муке да састави стабилну владу. Најстабилнија али готово искључена због принципијелног спора око радикалних реформи досадашње владе јесте „велика коалиција“ Фицових социјалдемократа и Дзуриндиних либерала, која би имала комотну већину од 81 посланика. Састављање владе Фицу отежава велики успех националиста на изборима, који би радо у његову владу, али су са својим антимађарским паролата тешко прихватљиви. Језичак на ваги је ХЗДС Владимира Мечијара, кога је осам година у опозицији, по оценама аналитичара, „припитомило“, а пред изборе је водио рачуна да буде прихватљив и за десницу и за левицу.

Већину би Фицу дала и коалиција са демокришћанима и представницима словачких Мађара, али премијер Дзуринда који је признао пораз на изборима, настоји да те две прорепформске странке остану с њим као јаки прорепформски блок у опозицији и гарант да СМЕР неће минирати све реформе. На изборе је изашло 54,67 одсто од око 4,2 милиона словачких бирача.

Регионални мањински фестивал у Шошкуну

одржаће се **8. јула** са почетком од **16.00 сати**
у месној основној школи (Sóskút, Tulipán u.)
У оквиру пригодног програма наступиће
Јужнословенска мањинска група „Тукуља”
Истовремено одржаће се и вашар народне радиности
По завршетку програма следи бал, свира оркестар „Beta Party”

Концерти Ансамбла Вујичић

30. јуни Печуј – XVII Печујски фолкси дани – Трг Барбархан
1. јули, у 19.00 сати Негукџ – Уметнички фестивал
2. јули у 19.00 сати – Etyeki Búcsú
8. јули у 19.00 сати Сентандреја – Музеј Барчаи
10. јули у 19.00 сати – Културни центар Petőfi Csarnok
13. јули у 19.30 сати Будимпешта – Kévéz Stúdió,
In memoriam Vujicsics Tihamér

XI Народно весеље у Баји

Традиционално такмичење у кувању рибље чорбе

одржаће се **8. јула, 2006.**
богати музички програм и сајам народне радиности у центру града
у 18.30 сати наступиће нови веома популаран оркестар
балканске дувачке музике „Ајде Браћо”

Обавештење

Српска самоуправа будимпештанског XVIII кварта обавештава
да ће се одржати парастос и освећење спомен-плоче на гробу
Цветка Недучића
8. јула у Мађарчанаду
Организован аутобус креће из Будимпеште
у 8.00 сати испред кварталске самоуправе
за Мађарчанад – адреса: XVIII квартал, Üllői út 400.
Сви заинтересовани могу се пријавити код госпође Емике Димић
на тел: 1-291-8776, или 06-70-223-5565

Дан села у Ловри

1. јула 2006. године
У оквру целодневног програма организоваће се разна такмичења,
програми за децу и такмичење у кувању специјалитета.
Гост вечери биће Зорица Марковић, извођач народних песама
из Србије.

Путовање на грабовачку храмовну славу

Сегединска месна српска заједница организује путовање
за Грабовац, на храмовну славу, која ће се одржати **16. јула**
текуће године.
Аутобус полази из Деске **16. јула у 6.00 сати.**
Пријављивање за пут код дешчанског свештеника
Светомира Миличића, односно код Наде Недучин-Добози
(Сегедин 06-62-310-195)

Исправка

У прошлом броју нашег листа на 6. страници је као година битке на
Марици грешком уписана 1317. уместо 1371. Извињавамо се аутору
чланка, др Бошку Колунџији и читаоцима.

Редакција

Дани позоришта и културе на летњој позорници у Ловри

од **6. до 9. јула 2006.**

6. јули (четвртак) у 20.30 сати
Српско позориште у Мађарској
Душан Ковачевић:

Професионалац
(тужна комедија, по Луки)

Режија: *Радослав Дорић*

Играју: *Тибор Ембер, Милан Рус, Зорица Јурковић, Јосо Маториц*

7. јули (петак) у 20.30 сати
Гостовање монодраме из Србије
Јелица Зупан:

Жене као судбине (колаж)
монодрама

Изводи: *Мира Бањац*

8. јули (субота) у 20.30 сати
Гостовање позоришта – Budapesti Kamaraszínház
Ката Чонгради:

Нофретете акција
(комедија у два дела)

Режија: *Бела Арваи*

Играју: *Ката Чонгради, Роберт Гергеј, Ласло Пелиеци, Антал
Конрад, Јаровинскиј Игор, Аманда Балог, Милан Рус, Јосо Маториц*

9. јули (недеља) у 20.30 сати
Српско позориште у Мађарској
Јован Стерија Поповић:

Родољупци

(сећање на Ј. Стерију Поповића)

Режија: *Валентин Венцел*

Играју: гостујући глумци из Србије – *Срђан Алексић,
Лидија Стевановић, Соња Стипић*

*Поводом 200. годишњице рођења Ј. С. Поповића представу
помаже:*

*Аутомна покрајина Војводина – Покрајински секретаријат
за образовање и културу*

*Реализацију приредбе помогли су:
Фондација за националну културу, Државна фондација
за националне и етничке мањине, самоуправа села Ловре*

Семинар хармонике

У Сантову крајем јула 2006. године
(тачан термин по договору)

Под руководством МИЋЕ ЈАНКОВИЋА (Нови Сад)
по први пут се организује табор хармоникаша у Сантову.
Детаљне информације могу се добити од 3. јула
на телефоне ССМ: 06 1 3315345; 2690636.
Пријаве слаати писмено на факс: 06 1 2690638 или
на адресу Самоуправе Срба у Мађарској
1055 Будимпешта, Ул. Фалк Микше бр. 3.

СНН

Недељни лист Срба у Мађарској. Адреса: Српске народне новине, 1065 Budapest, Nagymező u. 49. Телефон: 475-0654. Главни уредник: Милан Степанов, секретарредакције: Милица Вукајловић. Оснивач и издавач: Српски демократски савез. За издавача: Андрија Роцков. Финансира се на основу мањинског закона из државног буџета посредством Државне задужбине за мањине. Суфинансијер: Министарство културе и медија Републике Србије. Лист дистрибуира Мађарска пошта, а претплаћује се код издавача. Име и адресу послати на адресу Szerb Demokratikus Szövetség, 1065 Budapest, Nagymező u. 49 а уплатити поштанском уплатницом или на жиро-рачун број платног промета 11705008-20417439. Претплата на лист је 4000 фт. за целу годину. За иностранство годишње 40 EUR, (10.000 Фт) – Штампа: КОМП-прес КфТ. Одговорни пословођа: Ференц Ибош. –

Технички руководиоца: Карољ Сабо. ♦ Српске народне новине на Интернету: Home page: www.comp-press.hu/cnn2000 E-mail: stepanov@freemail.hu

HU ISSN 1215-072 x

Јеромонах Никодим (Богосављевић)

Православна култура и Запад (4)

„Црква пре свега и изнад свега јесте богостворена и богодарована стварност, присуство новог живота у Христу, пројава новог „еона“ Духа Светога” (Шмеман). Црква, као „Света Тајна Царства Божијег”, (Шмеман) сведочи и објављује истину о Христовом васкрсењу и избављењу читаве твари на четири начина: Св. литургијом, богословљем, културом и крстоношћом – страдањем.

На тајанствен и невидљив начин Св. литургија, која се служи у читавом свету, читаву васељену држи у постојању – да није ње свет би већ давно доживео свој апокалиптични суноврат. Св. литургија је највеће што човек може принети Богу на дар: под видом хлеба и вина читава творевина се приноси Богу Оцу на жртву и Он је Светим Духом претвара у Тело Бога Сина, претварајући читаву васељену у велелепни храм, у Цркву. „Евхаристија се приноси „ради свих и за све”: она је испуњење којим Црква остварује своју свештену функцију – измирење читаве Творевине са Богом, жртвоприношење читавог света Богу, заузимање за читав свет пред Богом” (Шмеман).

Њено деловање је за свет непознато дело, али, по богатогатној сили изабављања од пропадања, оно је од суштинске, онтолошке важности. Она је зато основ сваког делања православног у свету; без ње би свака наша реч и свако наше дело били неми и немоћни. Св. литургија је објава Неба на земљи: „Пасхални, докосошки и „преобразитељски”, а истовремено и дубоко покајнички карактер византијске Литургије – укључујући ту архитектуру, иконографију, химнографију, време, простор, литургијско кретање које има за циљ да, заиста, читавог човека и, на литургијски начин, читав свет уведе у ритам и загрљај Литургије – јесте оно што ту Литургију чини догађајем који је много више од пуког „култа”. Литургија је искуство „света који ће доћи” већ сада у „овоме свету”. Литургија објављује свецелу творевину – твар, звук, боју, мирис – преображујући је у средство светотајинског **изласка** и **узношења** у славу Божијег присуства” (Шмеман). Коначно, „Црква као евхаристијска заједница даје задовољење најдубље глади савременог човјека уопште а посебно младих, глади за истинским општењем и заједништвом” (Радовић).

Православно богословље извире из Св. евхаристије. Оно је сведочанство наше вере унутар Цркве, али и пред инославнима. Оно сведочи истине догмата вере у Св. Тројицу, чува их од новачења и кварења, јер је питање исправности догмата питање живота и смрти: права вера рађа живот, искривљена доноси смрт. Зато је у погледу догмата своје вере православно хришћанство конзервативно, при чему је „конзер-

Фото: Иван Јакунин

ванс” – Онај који веру чува од кварења – управо Свети Дух. Веома важна улога савременог православног богословља јесте тумачење стварности у којој се налази Црква, и трагање за могућностима њеног пуног сведочења Истине. Постоји, међутим, опасност да богословље постане само себи циљ. Већ је примећено „готово потпуно отуђење богословља од стварног живота Цркве и њених практичних потреба”, као и везивање богословља за „уски круг професионалних теолога-интелектуалаца који пишу и раде, у ствари, искључиво једни за друге” (Шмеман). У томе се савремени теолози разликују од Светих Отаца, чије је богословље било упућено читавај Цркви, и тиме „што су они богословствовали с обзиром на „практичне” потребе Цркве, откривајући их у њиховом сотијоролошком смислу” (Шмеман). С овим у вези је битно богословско промишљање стварности у којима живи Православље, ради, као што смо рекли, изнајлажења што бољег мето-

да обнове сопствене и преображаја туђих култура.

Сведочанство православног теологије је нарочито битно у дијалогу са осталим хришћанским конфесијама: римокатолицима и протестантима. Ово екуменистичко приближавање је неопходни покушај да се дође до јединства Цркве. Тај процес је дуготрајан и тежак и изискује како богословску трезвеност, тако и стрпљење и истрајност. Неопходност дијалога извире из природе Цркве и благослова Божијег да се истином спаси што већи број људи. Православни нису самодовољни и небрижни за спасење других. Црква љуби свет као Божију творевину и жели да га преобрази у Царство Божије; свет је „објекат њене љубави, бриге и делања” (Шмеман). Зато Црква не сме да буде „самозатворени и аутоцентрични религијски гето”, јер „она не постоји ради себе саме, већ ради света и његовог спасења” (Шмеман). Све док постоји и мали трачак наде наше је да на уједињењу у истини радимо, јер би прихватање

једне вере од стране 33 одсто хришћана у свету (Јанулатос), историју и судбину човечанства окренуло у потпуно другом правцу, у односу на овај којим сада иде. Тако је још на почетку 20. столећа В. Соловјов писао: „Ако укидање рата уопште сматрам немогућим пре крајње катастрофе, ја у већем зближавању и мирној сарадњи свих хришћанских народа и држава видим не само могућ него неопходан и морално обавезан пут спасења за хришћански свет, од опасности да га прогутају ниже стихије” (Соловјов).

У природи хришћана је да зидају мостове, без обзира колико их други рушили.

Као што смо рекли, трећи начин сведочења истине о Христу од стране Православља јесте православно култура. Она извире из Св. евхаристије и богословља. Током векова код свих православног народа стварана су аутентична културна наслеђа, чији највећи и најважнији део јесте православно Предање (Зизулас), које чини темељ на коме се може зидати савремено здање православне културе. При томе, ово Предање није само основа већ и унутрашњи суд, савест и провера за целокупно ново стварање и грађење. Предање није, међутим, музеј старина који се за празнике и прославе отвара и проветрава, већ је то жива баштина која се непрекидно обнавља и објављује у богослужењу Цркве, али и у другим видовима живота православног народа. Предање је непрекидно актуелно јер оно дише Светим Духом, који му чува сјај, укус и боју. Предање, као ни православно култура која се на њему називају, није затворено према другим православним народима, као ни према другим народима, културама и религијама (Стокановић). Као што је човек који нема општење са другим особама себе осудио на духовно и душевно разбољевање, тако су и затворени и самодовољни народи и културе осуђени на кварење и нестајање, зато „јер човек живи не у самоћи, не у затвору као монада, и црпи моћи за свој живот не из самога себе. Човек се корени у „другоме” (Флоровски). Поготово православно култура, будући да је Христом ослобођена од лажи, лицемерја и смрти, може и мора слободно да излази пред друге народе и културе, без обзира на то колико они то хтели или били искрени у томе. Архиепископ Анастасије о овоме пише: „Култура која ствара не идентификује се са једном облашћу, са једним народом. Не постоји затворени круг. Она је стално отворена према другим групацијама. Не тражи се једнообразност, већ једнодушност у вишезвучју. Прихватање културне вишеобразности увек је било карактеристично за православно хришћанство” (Јанулатос). Човек и народ утврђени у вери, могу слободно излазити пред друге људе и народе, и сведочити истину о Христу, дајући, али и примајући. Наша култура, заједно са информативним системима, треба да посведочи да ми желимо да се што већи број људи спасе и задобије вечни живот (Стокановић).